

Izšla vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostor:
2637 So. Lawrence av.
Office of publication:
2637 So. Lawrence av.
Telephone: Lawrence 4635.

LETO—YEAR XIV. Cena lista je \$5.00. Entered as second-class matter January 28, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., sobota, 10. septembra (Sept. 10) 1921. Subscription \$5.00 Yearly. STEV.—NUMBER 210.
Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 3, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Pozdravljeni! — Obilo uspeha delegatom na združitelni konvenciji!

V ponedeljek prične združitelna konvencija dveh večjih slovenskih podpornih organizacij v Clevelandu: združitelna konvencija Slovenske narodne podporne jednote in Slovenske delavske podporne zveze. To je nov pomnik v zgodovini vsega jugoslovanskega naprednega elementa, kakor je bil v letu 1904, ko se je ustanovila Slovenska narodna podpora jednota v Chicagu.

Ze pred tem letom je jugoslovanski napredni element napravil poizkuse v Ameriki, da ustanovi napredne organizacije in organizira svoje časopise. Poizkusi so ponesrečili. Zgodilo se ni to zaradi tega, ker so bili nositelji napredne misli premalo delavni in navdušeni za stvar, ampak razmere so bile proti njim.

Konzervativnemu elementu med jugoslovanskim ljudstvom v Ameriki ni rojstvo Slovenske narodne podporne jednote povzročilo prav nobenega veselja. Tudi privatni bizniški interesi, kolikor jih je bilo takrat med jugoslovanskim ljudstvom v Ameriki, niso pozdravili rojstva napredne slovenske podporne organizacije. Ampak rekli so: **RODILU SE JE MRTVO ROJENO DETE!**

To mrtvo rojeno dete je oživelo, rastlo je in doraslo je v krepkega moža, ki je zdrav na svojem telesu in še ne misli tako kmalu umreti.

Z ustanovitvijo Slovenske narodne podporne jednote je vzporedno vzklikalo še drugo gibanje. Predvsem so se Slovenci in drugi Jugoslovani pričeli tesneje organizirati v politični delavski organizaciji, to je v socialistični stranki. Med jugoslovanskimi delavci je pričelo naraščati zanimanje za delavsko strokovno organizacijo, njene cilje in namene. Ustanovila so se kulturna društva, pevski zbori, godbe, dramska društva v večjem številu, ki so preje živela le v večjih jugoslovanskih naselbinah. Ustanovile so se nove podporne organizacije na takih principih, kot je bila ustanovljena Slovenska narodna podpora jednota. Jugoslovansko ljudstvo se je pričelo zanimati za ustanovitve svojih ljudskih domov. Pa tudi na konzumne in produktivne zadruge ni pozabilo jugoslovansko ljudstvo.

Samoposebi se razume, da je to delo razcepilo delovne moči, kajti kdor je delal na enem polju, ni mogel delati na drugem polju s tako močjo, kot na prvem polju.

Ta cepitev delovnih moči je dala prvi impulz, da se morajo napredne organizacije združiti, da se prihrani na delovnih močih, obenem se pa varčuje z izdatki. In naravno je bilo, da je prišel klic, da se naj združijo vse napredne podporne organizacije v eno samo močno podporno organizacijo. Ta klic se je prvič pojavil z vso silo na peti redni konvenciji Slovenske narodne podporne jednote v Milwaukeeju. Od tega časa je pričelo delo za združenje. Seveda se je slišal glas po združenju tudi pred to konvencijo, toda močan ni bil tako kot na tej konvenciji.

Kakor je bilo nemogoče ustanoviti Slovenske narodne podporne jednote pred letom 1904, ker niso bile razmere za ustanovitve napredne podporne organizacije ugodne, ravno tako je bilo nemogoče združenje dveh velikih podpornih organizacij v celoto do letošnjega leta. Nemogoče se je v kratkem članku spuščati v podrobnosti, kar to spada v zgodovino gibanja naprednega jugoslovanskega elementa v Ameriki, o kateri je sedanjí gl. odbor S. N. P. J. sklenil, da se izda. Ampak konstatirati je treba, da stojimo pred dejstvom, da se dve veliki jugoslovanski podporni organizaciji združita v celoto in da bo od zaključkov prve združitelne konvencije precej odvisno, če se nadaljnje združenje hitro izvrši. Seveda bo treba poleg tega upoštevati še razmere.

Združitev slovenskih podpornih organizacij pa nima pomena le za podporno organizacijo. Ko bo združitev izvršena, bo precej delovnih moči prostih, da se posvetijo pri delu na drugih poljih.

Pred petnajst leti je bil jugoslovanski element v Ameriki pred jugoslovanskim konzervativnim elementom v defenzivi. Tudi zdaj skuša konzervativni element vplivati na potek in usodo naprednih podpornih in drugih organizacij. Ali njegov vpliv vedno bolj umira, vedno manj se občuti. In ti poizkusi so popolnoma naravna prikazen. Vsakdo se namreč brani umreti.

Konvencija dveh velikih slovenskih podpornih organizacij, ki prične v ponedeljek, začne pot za novo delo, ki vodi do novih uspehov. In če bodo delegatje in delegatice ostale zveste tradicijam obeh podpornih organizacij, ki postane na tej konvenciji eno telo, tedaj uspeh prav zanesljivo ne izostane in s to novo organizacijsko celoto se kmalu združijo tudi druge jugoslovanske napredne podporne organizacije, ki niso zastopane na tej konvenciji.

Pozdravljeni delegatje in delegatice! Obilo uspeha vašemu delu!

SVETOVNA STAVKA RUDARJEV ZA PREPREČENJE BODOČE VOJNE.

London, 9. sept. — Robert Smillie, delegat na kongresu strokovnih unij v Cardiffu, je izjavil danes, da je Zveza rudarjev v Angliji sklenila, da v slučaju nevarnosti nove svetovne vojne skliče mednarodno konferenco rudarjev v svrhu, da se rudarji vsi dežel takoj pokličejo v svetovno stavko za preprečenje vojne.

RUSIJA JE ODKLONILA ENTENTNO POMOŽNO MISLJO.

Sovjetska vlada je obveljala, da ne sprejme preiskovalne pomožne komisije.

PRISTAS CARISTOV NA OBLU MISLJE.

Moskva, Sovjetska Rusija, 8. sept. — Ruska sovjetska vlada je sklenila, da ne dovoli Mednarodni ruski pomožni komisiji vstopa v Rusijo. Komisija je bila nedavno imenovana po ententnem vrhovnem svetu in pomeni je komisija zaključila, da najprvo pošlje mislijo v Rusijo v svrhu, da preišče tukajšnje razmere, predno prične s pomožno akcijo v gladovnih provincah.

Sklep sovjetske vlade je bil objavljen v obliki note, katero je komisar zunanjih zadev Čičerin poslal vladam Anglije, Francije, Italije in Belgije. Nota se glasi, da sovjetska vlada zavrača vsa vrhovna sveta glede pomožne akcije v Rusiji, kajti vrhovni svet nima odkritostnega namena, pomagati stradalim ljudem ob Volgi, temveč se za celo stvarjo skriva spijonaža in intriga sovražnikov Sovjetske Rusije.

Nato naštevata dva sovražna čine Noulensa, ki jih je izvršil proti sovjeto kot francoski poslanik v Rusiji ob času druge revolucije. Dalje se glasi, da sovjetska vlada zavrača vsa vrhovna sveta glede pomožne akcije v Rusiji, kajti vrhovni svet nima odkritostnega namena, pomagati stradalim ljudem ob Volgi, temveč se za celo stvarjo skriva spijonaža in intriga sovražnikov Sovjetske Rusije.

Končno povdarja Čičerinova nota, da Rusija rada sprejme pomoč za svoje prizadeto prebivalstvo v gladovnih okrajih od posameznih držav in na temelju pogovorov, na katerih sloni pomožna akcija Ameriške pomožne administracije in Mednarodnega rdečega križa pod vodstvom Fritjofa Nansena, ne pa drugače.

ŽELEZNIŠKI DELAVCI NE MARAJO OPRAVLJATI OZURNEGA DELA ZASTONJ.

Chickasha, Okla. — Delavci v delavnicah Chicaga, Rock Island in Pacific železniške družbe so pokazali jasno in odločno, da ne bodo delali ob nedeljah, če ne bodo prejeli čimprej za čezurno delo. Odrejeno je bilo, da morajo delavci priti na delo v nedeljo, toda prišli ni nihče, čeprav so jim zagrozili, da bo vsak odpuščen, ki ne pride na delo. V ponedeljek so bili vsi delavci na delu.

NEMŠKA MARKA JE PADLA NA EN CENT.

New York, N. Y. — Nemška marka je padla 8. septembra na tukajšnji borzi na eden ameriški cent. To je najnižja vrednost, na katero je še kdaj padla nemška marka. Glavni vzrok padca je, ker je nemška državna banka zadnji teden povečala izdaje svojega papirnatega denarja za 2,800,000,000 mark.

Berlin, 9. sept. — Tukajšnja borza je zaprla vrata za ta teden valed naglega padanja valute in vrednostnih papirjev.

BREZPOSELNI NA PRODAJ KAKOR NEKOČ SUŽNJI.

Petdeset delavcev na javni dražbi v Bostonu, toda na kile "kdo da več" ni bilo kupca.

PES JE BIL PRODAN ZA \$5.

Boston, Mass. — Petdeset brezposelnih delavcev je bilo v četrtek na "javni dražbi" na tukajšnjem trgu Boston Common, kjer so neke prodajali sužnje. Moderni sužnji, medni delavci brez dela, so bili postavljeni na prodaj natanko tako kot nekdanji sužnji. Slekli so se do pazu, kazali mišice na rokah in izjavljali, da so pripravljeni sprejeti delo od vsakega, kdor jim ponudi največ plače.

Urban Ledoux, znan filantrop, ki je nedavno odprl v Bostonu "center za brezposelne", je bil dražbenik. Pripeljal je 50 brezposelnih delavcev na trg Common s namenom, kakor je rekel, da seznani javnost z mislijo brezposelnih, kakor je William Lloyd Garrison, nepozabni borilec in mučenik za svobodo sužnjev, ravno na tem mestu pred sedemdeset leti kazal Bostončanom bedo sužnjenih zamorcev.

Prvi, ki ga je Ledoux poklical na "blok", je bil 25-letni James Ferris, ki je služil štiri leta v armadi in je eno leto brez dela. Ledoux ga je postavil na stopnice odra za godbo in Ferris se je slekel do pasu in nato je nekaj časa telovadil po vojaško, da pokaže, da ima zdrave in krepke mišice. Velika množica ljudstva se je zbrala pred nevažnim prizorom.

"Tukaj je mož, katerega ste rabili v vojni," je vpil z močnim glasom dražbenik. "Kaj storite zdaj s njim? Koliko date za delo tega človeka, vsaj za eden teden dela, da bo imel hrano in stanovanje?" Iz množice je prišlo nekaj ponudb. "Kdo da več?" je vpil Ledoux. Odgovora ni bilo, in tisti, ki so stali v prvi ponudbi, so izgubili. Končno je Ledoux naznanil, da Ferris nima kupca.

Nato je bil poklican zamorec Joseph Mitchell. Njegovi čevlji so bili brez podplatov in obleka je bila iz cunj. Šest mesecev je brez dela in jedel ni nič štiri dni. Toliko da se je držal pokoncu.

"Koliko date za delo tega siromaka?" je kričal dražbenik. Nihče se ni oglašil. Ledoux je prosil, da naj kdo ponudi Mitchellu saj eno jed na dan in prenočišče za teden dni. Oglašila se je mrs. Annie Jackson in obljubila hrano za zamorec. Nekdo drugi je dal dolar in tretji je obetal obleko.

Tretji, ki je stopil na "blok", je bil 18-letni William Davis. Nihče mu ni obljubil dela, dobil pa je dva dolarja in nekdo iz množice mu je obljubil stanovanje in hrano za en teden.

Ker ni bilo kupca za delavce, je Ledoux suspendiral dražbo po treh poskusih, naznanil pa je, da se dražba ponovi drugi dan in potem vsak dan razen nedelj do konca septembra. Pristopil je mož in dal Ledouxu dva dolarja, da naj "kupi fantom šifra za ksilolo".

Tedaj je Ledoux postavil psa na "blok" in po kratkem dražbenju je bil prodan za pet dolarjev. Kupec je vrnil psa Ledouxu in rekel, da naj obdrži denar za brezposelnost.

To se ni zgodilo v Rusiji, kjer lakota mori ljudi "zaradi nesposobnosti boljševikov", marveč v Ameriki, kjer je na krivilo največja kapitalistična sposobnost!

VREME.

Chicago in okolice: V nedeljo nestalo in gorko. Lahki južni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 75, najnižja 66. Sonce izide ob 6:24, zaide ob 4:10.

TAKO JE, ČE IMAMO "RDEČA NEBEŠA" V CHICAGU, KI RAZDIRAJO DOM...

Ženitveni biro v Chicagu je izdal 40,000 ženitvenih dovoljenj od 1. septembra 1920. do 1. septembra 1921. V tem času so pa sodišča dovolila 8000 razporkov v Chicagu, to je na vsakih pet porok eno razporko. Vprašanje je zdaj, kdo je razdil 8000 domov v enem letu? Socializem?

ALI SO ORGANIZIRANI DELAVCI RES RAZBOJNIKI?

\$840,000 JE DOLOČENIH KOT POROŠTVO ZA OBTORNE PEKOVSKIH DELAVCE.

Pravih zarotnikov v Pekovskem klubu v Chicagu se niso nadlegovale oblasti.

Chicago, Ill. — Takoga poročstva se ni bilo zahtevanega nikjer, če so bili delavci obtoženi kot posledica kapitalistične zarote, kot se je to zgodilo pri obtožbi dva in štirideset odbornikov lokalne organizacije pekovskih delavcev št. 2.

Državni pravdnik je zahteval za vsakega posameznika \$80,000 poročstva, ali \$8,000,000. Da se krije tako poročstvo, je treba zastaviti za \$7,920,000 posestva.

Ker je nemogoče dobiti tako poročstvo, je advokat obtoženih pekovskih delavcev šel pred sodnika Charles A. MacDonalda in predlagal, da se poročstvo zniža. Sodnik je znižal poročstvo za vsakega obtoženega na deset tisoč dolarjev. Ker pa mora biti poročstvo še enkrat toliko višje, kot se zahteva poročstvo, je vaeeno treba pripraviti posebno vredno \$840,000 za kritje poročstva.

Veleblaniško časopisje je seveda na željo pekovskih podjetnikov skoraj popolnoma zamočilo, da so pekovski delavci na stavki, ker bi javnost spoznala, da so pekovski delavci upravičeni nastopiti proti znižanju mezd, dokler gospodje podjetniki ne znižajo cene kruha. Kruh v Chicagu se še vedno prodaja po vojni ceni, čeprav je cena moki izdatno padla. A ko je bilo treba poročati o obtožbi, je pa to časopisje prinelo na prvi strani z velikimi črkami, da so pekovski delavci obtoženi zarote, da tako narabna javnost, da organizacija pekovskih delavcev obstoji iz samih strašnih zarotnikov, ki so zmokni največjih hudodelstev.

V tej zaroti za uničenje delavskih strokovnih organizacij se je izrabila propaganda najnižje vrste.

Dozdej se ni bila uvedena oblastvena preiskava v prostorih Pekovskega kluba v Chicagu, da bi se bilo umorjen organiziran pekovski pomočnik in so bili napadeni ljudje od profesionalnih pretepačev, skritih v podjetju, ki niso v nobeni zvezi s stavko, ako so ali ponoči mimo pekarn, v katerih je stavka.

Dve dušici, golo orodje Pekovskega kluba v Chicagu, kateri misli pokazati državni pravdnik kot priči, kadar prične obravnavati, živita udobno v hotelu. Obe blagi dušici sta bili vrženi iz pekovske organizacije v prvem mesecu stavke, ker sta izvršili nepošteno delo nampan organizaciji. Strokovno glasilo pekovskih delavcev izjavlja, če sta ti dve dušici res izjavili, da sta izvršili kakšno ne- postavna dejanja, tedaj sta jih izvršili v interesu delodajalcev in sta bili tudi plačani od njih.

NA STOTINE LJUDI LOVI TROJNEGA MORILCA.

Hibbing, Minn. — Na stotine ljudi lovi John Webba, ki je ustreliš policijskega načelnika Daniel Hayesa, načelnika detektivov Gen Cassidyja in policaja William Kohrta. Web je obtožen, da je izvršil nemoralni čin.

ZVEZNE ČETE SO RESILE PRIVATNE TOLPE.

Ako bi ne bilo vojaštva še tri dni v West Virginijo, bi bili rudarji dočista pomeli s kompanijskimi barabami.

TRETIJINA BIVŠIH VOJAKOV MED RUDARJI.

Charleston, West Va. — (Art Shields, Federated Press.) — Zvezne vojaške čete so prišle ravno ob pravem času in naredile mir na 15 milj dolgi bojni črti v West Virginiji. Ako ne bi bilo čet tri dni, bi bili tukajšnji hribi temeljito počiščeni Baldwin-Feltsovih zavratnih napadalcev. Takšna katastrofa jim ni grozila še osem let odkar je bilo ubitih več sto pretepačev Baldwin-Feltsove privatne detektivske agenture v Coloradu. Poraz jih je čakal na vsaj črti teden kljub "strategiji" šerifa Don Chafina. Vse vsem sredstvom modernega vojskovanja — letala, plinske bombe, strojnice itd. — se je Don Chafin slabo izkazal. Seveda ni sam vsega kriv. Njegov moštvo je slabo. Baldwin-Feltsovi pretepači so veliki junaki, kadar zavratno napadejo posameznega rudarja, toda v odprti vojni so za nič.

Rudarji so vzeli dolgo vrsto gnezd s strojnimi, kar ni ravno lahko delo. V začetku bojevanja je bila na vsakem hribu strojnica s štirimi ali petimi mošči in rudarji so morali osvojiti ali razbiti strojnična gnezda, predno so mogli dalje. Kdo strojnično postavljajo, ki je bila v kurni vseh hribu, so rudarji vseli s naokokom. Stroji niso mogli iz rokavov neposrednega vzroka spustiti strojnice niže in krogle so sekale koruzne vrške, medtem ko so rudarji sklonjeni drli pod kroglami in vzeli strojnico.

Hud boj za posest strojnice je bil blizu Dinga Runa in na gori Blair. Ko so rudarji izsledili skrivališča strojnične tolpe, so izbrali med seboj najboljša strele, ki so se splazili bliže in pobrali s puško strojnice. Moštvo okrog strojnice je navadno pobegnilo kakor hitro je eden padel in v mnogih slučajih so pustili strojnico na mestu. Boj za strojnico je trajal vsaj sedem teden in rudarji so vzeli šest strojne in razbili okrog dvanajst drugih gnezd. Izguba življenja je bila majhna, dan je bilo veliko število ranjenih na obeh straneh. Kolikor je znano, da sta bila dva privatna detektivka ubita. Toda izguba strojne je bil velik udarec za Don Chafinovo armado, dočim so bili rudarji vsak dan močnejši. Vplenjene strojnice so vzeli v roke fantje, ki so se naučili "onkrat morja" kako jih je treba rabiti. Več ko tretjina bojevnikov med rudarji je doživela vojake.

Bojevanje je pokazalo, da so bili rudarji s puško na boljšem taktiki pa Baldwin-Feltsovi detektivski strojnici. V hribovitih in skalovitih krajih, kot je teren v okraj Logan, nima strojnica tako dobrega učinka kakor v ravnini. Njeno polje za pometanje je majhno in strele se lahko približajo neopaženi ter poberejo strojnice, predno se ti zavedo, kaj se godi. Na drugi strani se mož s puško lahko svobodno giblje od zavetja do zavetja.

Žrtve krogi pa niso bile med bojevnikmi. Štirje "nedolžni opazovalci", ki so se drznili stopiti na preproden svet Baldwin-Feltsovih tolp, danes lahko pričajo, da Don Chafinova privatna armada ne mara niti kapitalističnih reporterjev v svojo sredo. Poročevalci so se hoteli menda prepričati, kaj delajo junaki v Don Chafinovi deželi, pa so zadnje soboto najeli vodnika, ki jih je peljal štiri milje daleč za Don Chafinovo črto, ko je streljanje začelo prenehati. Toda reporterji se niso dolgo veselili svoje sreče. Krogle so pričele de- (Dalje na 3. strani).

